

מהו אבי הושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני הושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני הושן – מאנסי

יא

פרשת וישלח | תשפ"ב

מוקדש לרפואת מרן שמואל בן שרדה פערל

עניני הפרשה

מעשה אבות סימן לבנים - ו'

מעשה אבות סימן לבנים - חלק ו'

אמנם הוסיף לו החפץ חיים ואמר, ששני המלחמות הראשונות יהיו מלחמות בגופים של כלל ישראל, אמנם המלחמה השלישית תהיה על נשמתן של כלל ישראל דייקא, ויהיה ניסיונות רבות ועצומות בענייני קדושה, וזה יהיה צרה גדולה לכלל ישראל, שיהיה גל אדיר ונורא של ניסיונות קשות ונוראות אשר יבואו בשצף קצף על כלל ישראל, ומי יוכל לעמוד איתן כנגדן, ע"כ.

טרם ביאת המשיח יהיה מלחמה כבידה בנשמות ישראל

נמצא שהזמן שאנו עומדים בה עכשיו ממש טרם ביאת משיחנו הוא ממש כמעשה אבות שהיה ביעקב אבינו, שהמציאות הוא שמבחי' גשמיות אין לנו הצרות לגופינו כמו שהיה מנת חלקינו מאז ומקדם, וכדברי הרשב"ם שעשיו כבר לא היה יכול להזיק לו בגופו, אמנם עדיין אנו נמצאים במלחמת העולם השלישית בנסיגות עצומות וקשות בענייני קדושה וכמו שרצה שרו של עשיו לפגוע ביעקב - ויגע בכף יריכו, לפגוע בו בענייני קדושה, וכך יתמשך המצב הנורא עד ביאת המשיח שיתרבו עד למאוד הנסיונות בעניינים אלו. וכמו שאנו רואים לדאבונו שהנסיונות מתגברים בכל יום עוד ועוד, וצריך לעשות ככל יכולתנו לעמוד איתן כצור החלמיש נגד נסיונות אלו כיתד בל תמוט שלא ליפול בפח היצר.

אמנם הנסיונות האלו יהיו רק עד ביאת המשיח, אך כשיבוא בן דוד לגאלנו ויהיה עולם התיקון יפסק כל זה, וכלשון הכתוב ביעקב אבינו (פסוק ל"ב) 'ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנאול והוא צולע על ירכו'. וברש"י שם, ויזרח לו השמש: ומדרש אגדה ויזרח לו לצרכו, לרפאות את צלעתו, כמה דתימא (מלאכי ג

ועבר עלינו, כמו שרמז ויבא יעקב שלם, ע"כ. והיינו שנתכוון שרו של עשיו להזיק בעוצם היהדות של כלל ישראל בדורות הבאים - זה דורו של שמד. ואכן בספרי החסידות תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע מאריכים רבות בהענין, שנתכוון המלאך להזיק בענין קדושת יעקב ובקדושתו של כלל ישראל בדורות הבאים, ולזה נתכוון שנגע בכף ירכו, ותקע כף ירך יעקב.

היוצא לנו מזה, שאכן בגופו של יעקב לא היה יכול עשיו כלל להזיק לו וכדברי הרשב"ם, אמנם שרו של עשיו עדיין ניסה בכל יכולתו, פן ואולי יוכל להזיק בכל זאת בקדושתו של יעקב, ובקדושתו של ישראל בדורות הבאים.

מאמר החפץ חיים בעניין שלושת מלחמות העולם

ואמינא במעשי אבות סימן לבנים שיש בזה, על פי מה שהגיד מרנא החפץ חיים זצוק"ל להגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל בעת שאותו צר הצורך 'היטלעך' ימ"ש עלה לשלטון, שזה היה לאחר שכבר עבר על בני" הצרות הנוראות במלחמת העולם הראשונה, וכה אמר לו, שיהיה ג' מלחמות קודם ביאת המשיח, אחת הוא מלחמת העולם הראשונה, ועוד יבוא מלחמת עולם שנייה שהצרות שעברו בני" במלחמה הראשונה יהיו כאין וכאפס כנגד הצרות הרבות ח"ו שיהיה לכלל ישראל בעת המלחמה השנייה, והוסיף ואמר לו עוד, שאחר כך תהיה עוד מלחמת העולם שלישי, ודע לך, שהצרות שיהיו בעת מלחמת העולם השנייה, גם המה יהיו כאין וכאפס וממש לשחוק ולשנינה לעומת הצרות והרעות (שלא) יבואו ח"ו על עם ה' בעת מלחמת העולם השלישית.

בטעם הדבר שנאבק איש עם יעקב אבינו

בתורה הקדושה בעניין התאבקות שרו של עשיו עם יעקב אבינו, אומר הכתוב (כאן ל"ב כ"ה - כ"ו) 'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. וברשב"ם עה"ת כ' לפרש "ויותר יעקב לבדו, כלומר שהעביר כל אשר לו שלא היה עוד לעבור אלא הוא לבדו, ורצה לעבור אחריהם כי לברוח דרך אחרת שלא יפגשוהו עשו נתכוון, ויאבק מלאך עמו שלא יוכל לברוח ויראה קיום הבטחתו של הק' שלא יזיקהו עשו".

שרו של עשיו רצה לפגוע בקדושתו של יעקב

ובהמשך הכתוב איתא 'וירא כי לא יוכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב'. מפורש במדרש (רבה ע"ג ג') שנגע (שרו של עשיו) בצדיקים העתידין לצאת ממנו, זהו דורו של שמד. וברמב"ן מבאר הדבר: ואמרו בבראשית רבה (ע"ג א) נגע בכל הצדיקים שעתידין להיות ממנו זה דורו של שמד. והענין כי המאורע כלו רמז לדורותיו, שיהיה דור בזרעו של יעקב ויתגבר עשו עליהם עד שיהיה קרוב לקעקע ביצתן, והיה זה דור אחד בימי חכמי המשנה כדור של רבי יהודה בן בבא וחבריו, כמו שאמרו (שיר השירים ב ז) אמר רבי חייא בר אבא, אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה אני נותן, ובלבד שיהרגוני מיד, אבל בדורו של שמד איני יכול לסבול, ומה היו עושים בדורו של שמד, היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באור ונותנין אותן תחת שיחיהן ומשיאין נפשותיהן מהן, ויש דורות אחרים שעשו עמנו כזה ויותר רע מזה והכל סבלנו

העצה היעוצה לעמוד איתן נגד ניסיונות הדור

ומהו העצה היעוצה לעמוד איתן בחוזק ובעוז כנגד ניסיונות רבים ועצומים שכאלה שיש בזמנים אלו, והרי כל לבב דוי מללחום בכל עת ובכל זמן הלך וחזור עם היצר הרע המסית את לב האדם תמיד השכם והערב, ורבים אומרים הבו עצות לנפשינו להתגונן בניסיונות אלו.

והנראה לומר, דהנה איתא בפרשת ויגש בהענין של יוסף ואחיו בהיותו במצרים, אומר שם הכתוב (להלן מ"ד כ') **'ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו'**.

ובבעל הטורים שם, וילד זקנים: חסר, שמסר לו כל מה שלמד מזקנים דהיינו שם ועבר. **ויותר:** ב' במסורת, **הכא ויותר הוא לבדו,** ואידך **ויותר יעקב לבדו** (לעיל לב, כה), מה התם מלחמה דכתיב ויאבק איש עמו, אף הכא הכין עצמו למלחמה, ע"כ.

והנה חזינן בזאת שמאמר הכתוב הכא **'ויותר יעקב לבדו'** איתקש ודומה למה שכתוב שם לגבי בנימין **'ויותר הוא לבדו'**. והנה שם מפרש הבעל הטורים שבפסוק מרומז לימוד התורה של יעקב ובנימין וכמוש"כ **'שמסר לו כל מה שלמד מזקנים'**.

בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין

ואמינא שזהו רמז גדול למלחמה בזמננו אנו, שזהו ענין **'ויותר יעקב לבדו'**, טרם זמן ביאת המשיח, ויש את היצר הרע וכת דיליה שמנסים בכל יכולתם להחטיא את כלל ישראל ולהביא עליהם ניסיונות רבות בענייני קדושה, וכמו שרצה שרו של עשיו ויגע בכף ירך יעקב, והעצה היעוצה לזה הוא כמו שמורמז בבעל הטורים שדומה כאן לעניין שהיה בבנימין **'ויותר הוא לבדו'**, ושם בבנימין הרי עמל ויגע בתורה יחד עם יעקב אביו, וזה הוא הסגולה המעולה לעמוד איתן כנגד ניסיונות הדור, **שישקיע את עצמו בלימוד התורה עוד ועוד בעמל וביגיע רבה**, וזה יעזרהו בשמירה טובה ומעלה שיכול לעמוד בחזקתו ולא ימוט מניסיונות רבות אלו.

וכדברי חז"ל הקדושים (סוכה נב: קידושין ל: **תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בן מנוול זה משכהו לבית המדרש**, אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ. וכן (קידושין ל: **הקב"ה אמר להם לישראל, בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר וגו'.**

(ז' **ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה'**. ולכא' יש לתמוה במה שהוסיפו כאן מילת **ישראל** דהול"ל 'כי נבלה עשה לשכב את בת יעקב' **ומה ענין 'ישראל' לכאן** (ועיין בדברי הרמב"ן דלדבריו מובן קצת הוספת המילה 'ישראל').

ויש לבאר עפ"י הכלל המובא **במשך חכמה**, שבכל מקום שנאמר בכתוב **'יעקב'** הכוונה על יעקב אבינו עצמו, משא"כ כשנאמר **'ישראל'** הכוונה על בני ישראל בדורות הבאים. ולפי"ז יש לבאר שמה שהוסיפו מילת **'ישראל'** הוא מפני שהיתה זאת הוראה מהשבטי י-ה לבנ"י בדורות הבאים **ש'יכן לא יעשה'**, שחובה גמורה לעמוד איתן נגד כל ניסיון ופרצה בחומות קדושתן של ישראל.

והוזהרו בענין זה דוקא במעשה הזה שהיתה תיכף אחר שקנה יעקב חלקת השדה בארץ ישראל אשר זה סימן שמדברים אודות זמן קודם ביאת משיחנו (שיהיה יישוב בא"י כנ"ל) שעל זמן הלז לחם שרו של עשיו לפגוע בקדושת ישראל כנ"ל, וע"ז רמזו כאן סימן לבניהם אחריהם לכלל ישראל בעת הזמן טרם ביאת המשיח, שיהיה בהם ניסיונות קשים ומרים בענייני צניעות וקדושה, שיש לנו הוראה ואזהרה רבתי מבני יעקב שבטי י-ה, שציוונו ואמרו **'וכן לא יעשה - בישראל'** שזה עולה על כלל ישראל וכדברי המשך חכמה, לעמוד ולהתגונן באופן חזק ונעלה נגד ניסיונות בענייני קדושה ולהתחזק כנגדן בלי שום פשרה.

כל כבודה בת מלך פנימה

ואמרינן בכאב, שגם מה שאמור בראשית העניין שם מרמז על זמנינו אנו, שאומר הכתוב (ל"ד א') **'ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ'**. וברש"י שם **בת לאה: ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יציאת היתה, שנאמר וגו', ע"כ.** והעניין הזה נפרץ רבות לדאבון כל לב בזמן הזה, שמאוד נפגם העניין החשוב והנעלה של (תהלים מ"ה ד') **כל כבודה בת מלך פנימה**, והרי זה הדבר הייתה מעלתן וייקרתן של בנות ישראל הכשרות והצנועות שבכל דור ודור, ושומא עלינו לחנוך את בנות ישראל הכשרות לשמור ביותר על דבר נשגב זה כדבעי למיהוי (ופשוט שאין לנו השגה בדינה, וכדברי רש"י (לעיל ל"ב כ"ג) שיעקב אבינו נענש ששם את דינה בחיבה מפני עשיו, כי הייתה יכולה להחזיר את עשיו למוטב, הרי שצדיקת גדולה הייתה. אמנם תורה היא וללמוד אנו צריכים).

שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ע"כ. וזהו רמז כביר ונפלא על כלל ישראל, שכל הניסיונות הקשים והמרים המה יהיו רק עד שיבוא שילה, אמנם בעת שיעלה עמוד השחר וכבר יהיה הגאולה השלימה, ויקוים בנו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והייתה לה' המלוכה, יתפאו מכל הניסיונות והיה התגלות כבוד שמים בעולם בלי ניסיונות והסתרות.

וסימן נחמד יש לזה בדברי הספורנו כאן, שמפרש וז"ל: **ויוזרו לו השמש וכו'.** אחר שעבר את פנואל בצליעה, זרח השמש ונרפא, **כאשר יהיה לעתיד לבא** כאומרו, וזרחה להם יראו שמי שמש צדקה ומרפא, ע"כ. ומרמז העניין האמור בכתוב שהוא כעין לעתיד לבוא, שזרחה לו השמש ליעקב אבינו ונרפא, כמו שיהיה לעתיד לבוא שיהיה ריפוי מהשמש. וזה כפתור ופרח עפ"י דברינו הנ"ל.

יעקב אבינו קנה קרקע בארץ ישראל

ובהמשך הכתובים כתוב (כאן ל"ג י"ח - י"ט) **'ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבואו מפדן ארם ויחן את פני העיר. ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה'**.

והנה זה הדבר שיעקב אבינו קנה חלקת אדמה בארץ ישראל, הרי זה רמז כביר על עניין יישוב של ישראל שיהיה בארץ ישראל עוד טרם ביאת המשיח, וכמו שביארנו בהרחבה בשיעורים הקודמים, ומקורו **ממדרש תהלים** (כ"ב א') על לשון הכתוב **'למנצח על אילת השחר מזמור לדוד'**. רבי חייא בר אבא ורבי שמעון בן חלפתא, היו מהלכין בקריצתא (בדורה) בחדא בקעתא דאבראי, וראו **אילת השחר שבקעה אורה לעלות. אמר לו ר' חייא, כך היא גאולתן של ישראל וכו' בתחלה היא באה קימעא קימעא, ואחר כך היא מנפצת ובאה, ואחר כך היא פרה ורבה, ואחר כך היא משבחת והולכת ע"כ** (ועיין במאמרינו לפר' תולדות ביאור דברי המדרש, ומה שביארנו שם בהענין). והרי זה כזמנינו אנו שיש יישוב של יהודים בארץ ישראל טרם זמן הגאולה.

הוראת שבטי י-ה לכלל ישראל - וכן לא יעשה

והנה מיד אחר כך בסמוך לו מובא בתורה הקדושה את עניין המעשה אשר הייתה עם דינה בת יעקב והמסתעף. ואומר שם הכתוב בעת שנודע לבני יעקב כל המעשה שאירע עם דינה (כאן ל"ד

אם מותר להדליק בערב שבת מבעוד יום מוזי"ק של זמירות שב"ק שידלוק בעת סעודת השבת לעורר הלבבות, וכן אם מותר להפעיל 'זום' - Zoom מערב שבת כדי לסעוד הסעודה בצוותא עם בני משפחה הנמצאים במקום אחר

במשך ימות החול, יגש למוזי"ק וישנה את הנגונים וכדו' ויחלל את השבת ח"ו, הרי שיש בזה חשש הגון דשמא יטה, ולכך אסור הדבר.

הפעלת 'זום' מערב שבת בכדי לסעוד סעודת שב"ק עם בני משפחה הנמצאים במקום מרוחק

וכן הוא הדבר לגבי שימוש ב'זום' - Zoom בשבת, וכגון באדם שיש לו ילדים הגרים במקום רחוק ורוצים הרגשה של משפחה וצוותא בשב"ק או ביו"ט, והמה חושבים בנפשם לסעוד את סעודת שב"ק בצוותא חדא ע"י 'זום', וכמובן שכבר מפעילים זאת מערב שבת ומכוונים אותו כראוי, וכך בעת הסעודה יוכלו כולם לסעוד את הסעודה בצוותא ובאחדות (וכן לאחרונה שהיה לדאבון לב המציאות של הקארנ"ע ויירו"ס ה"י, ורבים חששו לבוא לבית הוריהם פן ידביקום בוירוס"ס, ורצו לסעוד את הסעודה בנפרד כל אחד בביתו, אך בכדי שלא יהיו בודדים ובפרט בליל הסדר רצו לסעוד את הסעודה על ידי 'זום'), ורבים הם השואלים אם מותר לעשות כן או לא.

אסור משום שמא יטה ה'זום' לכוונו ולהקריבו וכדומה

והתשובה היא שגם כאן אסור הדבר משום החשש של 'שמא יטה', כי דרכו של 'זום' שתמיד בכל זמן פעולתו מזיזים אותו ממקומו וכן מכוונים אותו בייתר בהירות שיקלוט יותר טוב את המראה הנצרך, או שמקרבים ומרחקים אותו וכדומה, וכיון שכן יש לחוש שגם בשבת ישכח ויעשה כדברים הללו וכחששא דחז"ל דשמא יטה, ולכך אסור לעשות כן ולהשתמש בו בשבת.

הדליקו זאת בשבת ממש, ולכך אין כל כך החשש של מראית העין.

חשש שמא יטה

אמנם יש בזה חשש אחר של 'שמא יטה', דהנה חז"ל גזרו (שבת יב:) שאסור לקרוא לאור הנר בשבת דחישנין שמא יטה את הנר לצורכו בשבת, (והיינו בנר שהודלק על ידי פתילה עם שמן, נחשוש שמא הלהבה שבנר לא תבער יפה באשר שנתרחקה השמן מהפתילה, ואז יטה האדם את הנר בכדי שיתקרב השמן לפתילה ותבער הנר יפה).

ומגזירה זו חזינן, שכן הוא הדבר בכל כלי שהדרך הוא שבעת שמשתמשים בו נוהגים בני אדם שמזיזים ומכופפים אותו ועושים פעולת איסור בכדי שיפעל יותר טוב, אזי אסור להשתמש בו בשבת, כי אנו חוששים שמא יטה ומבלי שישים לב יעשה עמה דבר איסור כדרך שימוש בחול ויחלל עי"ז את השבת, וכמו בנר שדרכו להטותו כדי שיאיר אור הנר יותר, אסרו חז"ל לקרוא לאורו בשבת דשמא יטה בשבת. (ואגב העניין נאמר, דאכן עתה בזמן הזה שיש לנו לייט"ס בכל בית, אנו לא חוששים כל כך בנרות החשש דשמא יטה, כי בעת שיש ליי"ט. הרי זהו עיקר תשמישו של האדם ומהאור הליי"ט נהנה האדם ואינו נהנה מהנר, והרי לא שייך בליי"ט החשש שמא יטה, ולכך לא נחוש ונאמר שיטה הנר לצורכו).

שמא יטה המוזי"ק

והנה במוזי"ק כן הוא הדבר, שדרכם של בני אדם שאפילו באופן שפועל המוזי"ק בכל העת ברציפות, מכל מקום נוהגים לשנות מהניגונים מידי פעם, וכן להגביה את הקול או להנמיכו וכדומה, ולכך כשיפעל המוזי"ק בשבת גם נחשוש שמא משום שיגרתו ורגילותו

הפעלת מוזי"ק מערב שבת שיפעל בעת סעודת השבת לעורר ההרגשים

האם מותר לו לאדם להדליק בערב שבת מבעוד יום מוזי"ק של ניגוני רגש והתעוררות לזמירות שב"ק, וזה ידלוק רצוף עד עת הסעודה של שבת קודש, ורוצה לעשות זאת כדי לעורר את הרגשותיו שלו ושל בניו לנועם זיו קדושת השבת, (או שעושה זאת מערב שבת על ידי שעון שבת - שבת זייגער, שיתחיל לפעול בליל שבת קודש בזמן המשוער שיטול ידיו להסעודה בליל שבת קודש), ולכאורה אם עושה הכל מערב השבת, מה איסור יש בזה.

שני טעמים לאסור הדבר - חדא משום מראית עין

ואמינא שאסור לעשות כן וכדלהלן. כי הנה בפשטות יש שני טעמים לאסור הדבר, חדא, משום 'מראית עין', שאנו חוששין שמא העוברים והשבים ברחוב העיר ליד הבית, כשישמעו את המוזי"ק פועל בביתו של האיש, יחששו פן ואולי הדליקם בשבת וחיללו את השבת, ואסור לו לאדם לגרום שיחשבו עליו שמחלל את השבת, ולכך אסור לעשות כן.

אמנם בפשטות נוכל לומר, שחשש זה כמעט ולא שייך בזמנינו אנו ובפרט כאן באמריקא, כי יש אצל הרבה אנשים יראים ושלמים שפועל אצלם בביתם המוזי"ק מהבוקר ועד הערב, וזה פועל כך באופן רצוף תמיד כל היום, וגם שכ"כ נפוץ ההשתמשות עם שעון שבת לכל מיני צרכים ולכך העובר ושב כששומע את המוזיק הפועל בבית, יבין מיד שזה פועל כך תמיד או שנפעל ע"י שעון שבת ולא

דיני עשיית מלאכות בערב שבת עד מזתי ומוצאי שבת מאימתי - חלק ב'

(ברכות ב: תוד"ה אמר) שיוצאים יד"ח קרי"ש מזמן פלג המנחה, שמשעת תפילת ערבית הוא גם הזמן לקריאת שמע. וכמובא בתרומת הדשן (סי' א) שבימי הקדמונים היה מנהג שהתפללו ערבית וקראו קריאת שמע בעוד היום גדול, והרב שהיה מגדולי הראשונים הלך עם כל טובי הקהל לטייל אחר סעודת שבת על שפת הנהר דונאי והיו חוזרים לבתיהם כשהיה עדיין יום. **אכן לרוב השיטות נפסק לחזור שוב ולקרוא קריאת שמע בזמן שהוא ודאי לילה.**

אמנם לפ"ז אם התפללו ערבית 15 דק' אחר השקיעה, אזי ודאי אין קפידא לחזור לקרות קרי", משום שהוא ספק ספיקא, שמא כבר היה אז לילה, ואם תמצו לומר שהיה עדיין יום, יש לנו לסמוך על שי' הראשונים שמזמן פלג המנחה יוצאים יד"ח קריאת שמע של ערבית.

עשיית מלאכה בער"ש לנוהגים בשיטת ר"ת

ואחר שבררנו כל זה, יש לנו להזהיר במשנה תוקף, שחלילה וחס מלעשות מלאכה מהשקיעה עד 60 דק' גם מי שמתפלל מנחה עד ע"ב דק', שזהו חילול שבת מדאורייתא לרוב הראשונים, ואין להקיש לקולא מזה על זה. שרק לגבי תפילה ושאר מצוות דרבנן הקילו להתפלל מנחה אפ"ל תוך בין השמשות, וברור שלא העלו על דעתם של הפוסקים שייצא מכשול מזה שהתירו להתפלל מנחה עד ע"ב דק'. וקל וחומר ממה שביטלו חז"ל שופר ולולב דאורייתא כשחל יו"ט בשבת, שמא ישכח אפ"ל יהודי אחד ויעברינו בשוגג ד' אמות ברשות הרבים, ובשביל מקרה כזה עקרו לגמרי את המצוה דאורייתא בר"ה שחל להיות בשבת לכל הדורות.

וכן לכל מיילי דאורייתא הפס"ט וברית מילה, שלא יעלה על דעת שום אדם להחשיב יום אחר השקיעה עד 60 דק', ורק לחומרא תפסו האחרונים את זמן ר"ת כגון שלא לעשות מלאכה במוצ"ש עד ע"ב דק'.

התחלת הלילה לגבי מוצאי שבת ותפילת מעריב

במוצאי שב"ק יש להחמיר ולהוסיף מחול הקודש עד 40 דק', כדי שיהיה ברור שיצאו ג' כוכבים אמיתיים. אך לגבי תפילת מעריב וצאת הכוכבים בימות החול בודאי אפשר להחזיק לילה לכל מיילי כבר ב-30 דק' לאחר שקיעה.

והמשת"ק לקהילה שמקפידים שם על ע"ב דק', יתנהג עמהם בשווה ויאריך בשמירת שב"ק עד זמן ר"ת. אבל אם בצעירותו התחנך במוסדות קהילה כזו, ובהמשך עבר לקהילה אחרת ואינו מתפלל עוד באותה בביהמ"ד וכד', וברצונו להוציא שבת מוקדם יותר אין בכך שום מיחוש, ואינו בגדר מסורת אבות שאסור לשנות.

אך לאידך גיסא אי אפשר להקל לעשות מלאכה במוצ"ש לפני 30 דק' אחר השקיעה, אף שבימות החול כבר מתפלל מעריב בזמן זה, כי במוצ"ש יש להמתין עד זמן צאה"כ גמור. ודייקא לגבי מעריב הענין שונה, היות שמעיקר הדין ניתן להתפלל מעריב כבר משקיעת החמה, ואפשר לסמוך על שיטת הראשונים שבבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, והוא זמן תפילה גם למנחה וגם למעריב.

אבל מ"מ לכתחילה זמן תפילת מנחה הוא קודם השקיעה, כפי שכתב המשנ"ב (סי' רלג שעה"צ ס"ק י) דלדעת רבנו יונה אפילו לשיטת ר"ת שאחר השקיעה הוא ודאי יום, מודה הוא לגבי מנחה שהזמן המובחר הוא קודם שקיעה ראשונה, לפי שתפילה היא במקום תמידין והרי דם התמיד נפסל בשקיעת החמה. וכן נקטו הרבה אחרונים להלכה, ולכך יש חשיבות להדר להתפלל מנחה קודם השקיעה.

בתפילת מעריב שונה הדבר

ותיכף לאחר השקיעה מותר להתפלל מעריב, ויש דעה בפוסקים להקל שאי"צ לחזור ולקרוא קריאת שמע בלילה, וסומכים על שיטת ר"ת

תשובה - חלק ב'

הלכה למעשה בערב שבת

בשנים קדמוניות במקומות מושב אבותינו באירופה היה המנהג להדליק נרות לאחר השקיעה דייקא. ומקור לזה בגמ' (שבת כג:) **שיש להדליק נרות סמוך לשבת כמה שאפשר,** כדי שיהא ניכר שהן לכבוד השבת. והרי לפי שיטת ר"ת שכל עוד שיש אור השמש ניכר בשמים, הוא בודאי יום עד לאחר השקיעה השניה. לכן הקפידו להדליק נרות רק לאחר השקיעה, שהוא עדיין יום והוא הזמן המובחר מצד שהוא סמוך ביותר לכניסת שבת.

אמנם כשהגיעו לאמריקה נמנו וגמרו גדולי ישראל באותה תקופה לחזק את הרפיון בשמירת שב"ק, ותקנו להדליק נרות לפני השקיעה, ולקבל שבת כשיטת הגאונים שבין השמשות מתחיל כבר מהשקיעה הראשונה, במוצ"ש לא יעשו מלאכה קודם ר"ת.

ולדעת חלק מהפוסקים נגררים כל הקהילות אחרי מנהג רוב הציבור הכללי, ואין לעשות מלאכה אחר השקיעה, גם אם ברצונם לתפוס כמנהג המקום שיצאו משם. אך יש מהפוסקים שנקטו שכל קהילה רשאית לקבוע לעצמה מתי יכניסו שבת, ואם הם יקבלו שבת רק עפ"י זמן ר"ת יכולים הנמשכים אחריהם לעשות מלאכה אחר השקיעה עד צאה"כ לשיטתו.

ולמעשה, בערב שבת, מ-15 דק' ואילך לאחר השקיעה וודאי כבר שצריך לפרוש ממלאכה, כדי לא להיכנס לספק חילול שבת דאורייתא שאולי כבר בין השמשות. **ובאגרות משה** (ה"א סי' צו) כתב להקל רק עד 10 דק' בלבד, ועכ"פ לכתחילה יש לחשוש לשיטת הפוסקים שמחשבים תדיר 12 דק' לזמן ביה"ש.

ליכות רפואת השלימה של מורינו הרב שליט"א הונצח ע"י תלמידו המיחל לשמוע עוה"פ את שיעורי הנחמדים והיקרים

לע"נ הרה"ח ר' גדליה דוד ב"ר אלטר חיים ע"ה נתנדב ע"י נכדו

"מקום זה ממתין עבורך! הרם את מתת ידך הנדיבה למען הוצאת הגליון הזה"